

🌳 Principles of Public life

🌳 सार्वजनिक जीवनाची मूलभूत तत्त्वे काय आहेत? यापैकी कोणतीही तीन उदाहरणांसह स्पष्ट करा.

लोकशाहीतील मूलभूत तत्त्व असे आहे की अधिकार धारण करणाऱ्या सर्व व्यक्तींना ते लोकांकडून मिळतात; दुसऱ्या शब्दांत सांगायचे तर सर्व सार्वजनिक पदाधिकारी जनतेचे विश्वस्त आहेत. सरकारच्या भूमिकेचा विस्तार झाल्यामुळे सार्वजनिक पदाधिकारी लोकांच्या जीवनावर बराच प्रभाव पाडतात. जनता आणि अधिकारी यांच्यातील विश्वस्तसंबंधात अधिकाऱ्यांवर सोपवलेल्या अधिकाराचा वापर लोकांच्या हितासाठी किंवा 'लोकांच्या हितासाठी' करणे आवश्यक आहे.

सार्वजनिक जीवनाची तत्त्वे काय आहेत याचे सर्वात व्यापक विधान 'नोलन समितीकडून' आले, ज्यात सार्वजनिक जीवन निःस्वार्थीपणा, सचोटी, वस्तुनिष्ठता, उत्तरदायित्व, मोकळेपणा, प्रामाणिकपणा, नेतृत्व या सात तत्त्वांची रूपरेषा होती.

- नेतृत्व** : सार्वजनिक कार्यालयाच्या धारकांनी नेतृत्व आणि स्वतः एक उदाहरणाद्वारे सार्वजनिक जीवनाच्या तत्त्वांना प्रोत्साहन आणि समर्थन दिले पाहिजे.
  - उदा. लालबहादूर शास्त्री दर सोमवारी देशातील गरीब लोकांसाठी धान्य वाचवण्यासाठी उपवास करत असत आणि त्यांनी राष्ट्राला त्याचे अनुसरण करण्याचे आवाहन केले. अशा प्रकारे नेत्यांनी समोरून कसे नेतृत्व करावे याचे खरे उदाहरण दर्शविते.
- निःस्वार्थीपणा** : सार्वजनिक कार्यालय धारकांनी केवळ सार्वजनिक हिताच्या दृष्टीने काम केले पाहिजे. स्वतःसाठी, त्यांच्या कुटुंबाला किंवा त्यांच्या मित्रांना आर्थिक किंवा इतर लाभ मिळविण्यासाठी त्यांनी तसे करू नये.
  - उदा. महाराष्ट्र पोलिसांच्या तुकाराम ओंबळे यांनी कसाबला मुंबई हल्ल्यातील एका दहशतवाद्याचा सामना केला जेणेकरून तो आपल्या सहकारी सैनिकांवर हल्ला करू शकणार नाही. अशा प्रकारे आपल्या राष्ट्राच्या कारणासाठी आपले जीवन देऊन अनुकरणीय धैर्य आणि सर्वोच्च प्रमाणात निःस्वार्थीपणा दर्शविणे.
  - गीतेमधील एका श्लोकात- करमण्ये वधिकरास्ते मा फलेशू कदचन। निःस्वार्थीपणाच्या तत्त्वाचा पुनरुच्चार केला आहे ज्याचा अर्थ असा आहे की एखाद्याने केवळ आपल्या कृतीवर लक्ष केंद्रित केले पाहिजे आणि परिणामाची चिंता करू नये.
- उत्तरदायित्व** : सार्वजनिक कार्यालयातील धारक त्यांच्या निर्णयांसाठी आणि कृतींसाठी जनतेला जबाबदार आहेत आणि त्यांनी त्यांच्या कार्यालयाला योग्य ती छाननीसाठी योग्य आहे त्या नियंत्रकाकडे स्वतः ला सादर केले पाहिजे.
  - उदा. विक्रम साराभाई यांनी इस्रोच्या पहिल्या मोहिमेचे अपयश प्रत्यक्षात मिशन हेडवर न ठेवता स्वीकारले (एपीजे अब्दुल कलाम). अशा प्रकारे त्यांच्या संघाच्या अपयशाबद्दल पूर्ण उत्तरदायित्व घेणे.

- अशा प्रकारे हे सिद्ध केले जाऊ शकते की प्रत्येक लोकशाहीसाठी सार्वजनिक जीवनाची तत्त्वे महत्वाची आहेत. अशा तत्त्वांपासून उद्भवणारी सार्वजनिक वर्तनाची मार्गदर्शक तत्त्वे सार्वजनिक पदाधिकारी आणि सामान्य जनता यांच्यात विश्वास निर्माण करण्यात महत्त्वपूर्ण भूमिका बजावू शकतात. म्हणून ज्या व्यक्तीला लोकांच्या ज्ञविष्याला मार्गदर्शन करण्याचा बहुमान मिळाला आहे, त्याने केवळ नैतिकच नव्हे तर सार्वजनिक जीवनाच्या या तत्त्वांचा जीवनात वापर केला पाहिजे.

the_thinking_treet3
THRIVING FOR SUSTAINABLE FUTURE